

Р.С. Гуревич

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ

У статті розглянуто напрями вдосконалення підготовки магістрів у педагогічних ВНЗ. До цих напрямів віднесено: формування освітніх програм відповідно до предметної галузі магістранта та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Виокремлено умови, що дозволяють поліпшити підготовку магістрів педагогічної освіти.

Ключові слова: підготовка магістрів, професійна освіта, технології навчання, розвиток компетентності.

Постановка проблеми. У сучасній вищій професійній освіті нині відбуваються суттєві зміни, зумовлені розвитком основних світових тенденцій. По-перше, освіта набуває транскордонного характеру, що передбачає зникнення наявних кордонів між світом праці та світом освіти, університетом і майбутнім місцем роботи випускника і, природно, географічних кордонів. По-друге, професійна освіта нині є реально неперервною освітою людини. Ці тенденції змінюють і наше уявлення про сучасну професійну підготовку фахівця [1; 2].

Так, наприклад, університетська професійна освіта є “сходиною” в системі неперервної освіти; етапи навчання в університеті нині більш короткотермінові. Вища освіта в університеті дозволяє повною мірою реалізувати ідею індивідуального освітнього маршруту, оскільки після кожного ступеня студент здійснює власний вибір – чи продовжувати освіту одразу після завершення відповідного етапу або спочатку одержати певний професійний досвід. Спостерігається значна диверсифікація студентського контингенту, насамперед, за рахунок появи тих, хто використовує “другий шанс”; тих, хто змінює сферу діяльності або потребує підвищення кваліфікації. Відбувається і диверсифікація форм навчання, що містить різні моделі очного, заочного та дистанційного навчання.

Як відомо, в 90-х роках ХХ ст. у вітчизняній системі освіти відбулися суттєві зміни – з’явилася можливість переходу на рівневу освіту [2]. Тому проблема підготовки магістрів стала інноваційним завданням для системи вищої педагогічної освіти.

Аналіз попередніх досліджень. Проблему підготовки магістрів у сучасних вищих навчальних закладах розглядали у своїх працях знані науковці України і Росії: В.Григор’єв, О.Гура, М.Згуровський, І.Зязюн, В.Селін, Т.Сущенко та ін. Використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі розглядають В.Биков, М.Жалдан, І.А. Зимняя, М.Кадемія, М. Козяр, Н.Морзе, І. Роберт, В.Солдаткін, Ю.Триус, М.Шут та ін. Зокрема, поки що актуальною залишається проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці магістрів педагогічної освіти.

У зв’язку з цим **метою** цієї статті ми визначили: розгляд можливостей і особливостей застосування сучасних інформаційних технологій у процесі підготовки магістрів педагогічної освіти у відповідних університетах.

Виклад основного матеріалу. Переваги магістерської підготовки очевидні. По-перше, сучасна магістратура забезпечує гнучкість і можливість в оперативній підготовці фахівців за напрямками модернізації загальної середньої освіти. По-друге, фундаменталізація магістерської освіти, з одного боку, і практична спрямованість, з іншого боку, дозволяють забезпечити реальну інтеграцію науки і практики в освітньому процесі ВНЗ. По-третє, розробка університетом магістерських програм є суттєвим фактором оновлення педагогічної професійної освіти.

© Р.С. Гуревич, 2013

Невипадково магістерські програми користуються значною популярністю не тільки у випускників бакалаврату. Нині можна виокремити декілька категорій потенційних суб'єктів магістерської освіти. По-перше, це працюючі, досить молоді люди, які намагаються досягти нових висот у своїй професії педагога. Це найбільш численна група. По-друге, педагоги шкіл і дошкільних установ, які не мають професійної педагогічної освіти, але працюють у навчальних закладах. По-третє, це поки ще нечисленна група молодих викладачів непедагогічних ВНЗ, які не мають педагогічної освіти. Останнім часом стала формуватися ще одна група потенційних студентів магістратури. Це досить дорослі люди, які намагаються зберегти своє робоче місце, і тому за вимогою працедавця приходять в університет для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".

Визначимо умови, необхідні для успішної реалізації освітніх програм магістратури в педагогічному університеті:

- високий рівень професійної компетентності викладача вищої школи, орієнтованого на різноманітні формати і контексти взаємодії з магістрантами;
- сприяння побудові кожним магістрантом індивідуального освітнього маршруту, в якому значне місце посідає дослідницька практика, що дозволяє студенту включитися в розв'язання актуальних проблем освіти;
- наявність розробленої системи моніторингу освітнього процесу в магістратурі, орієнтованої на фіксацію змін в індивідуальному становленні професіонала;
- науковий та науково-методичний супровід освітнього процесу (в тому числі шляхом створення науково-методичної й інформаційної бази даних);
- активізація використання різноманітних ресурсів професійно-освітнього середовища університету.

Змінюються і технології підготовки магістрів [3; 4], серед яких треба особливо зазначити можливості інформаційно-комунікаційних і гуманітарних технологій. Спочатку виокремимо функції гуманітарних технологій навчання:

- ініціювання активності студентів;
- оснащення способами продуктивної діяльності, праці з різноманітними інформаційними текстами;
- стимулювання індивідуального вибору та мотивації творчості;
- забезпечення розвитку критичності мислення, обміну ціннісними судженнями;
- активізація співробітництва в колективній праці;
- тренінг моделей етичних стратегій поведінки і комунікативних умінь;
- допомога в управлінні власною самостійною діяльністю, одержання "Я-повідомлень".

Навчання в магістратурі має організовуватися не лише шляхом передавання певної інформації, а й включенням студентів у контексти наукової роботи з вибором власної особистої та науково-етичної позиції, що передбачає відкритість діалогу "викладач-магістрант"; розвиток критичності, рефлексивності мислення та мотивації до групового співробітництва та комунікації.

Що стосується функції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовці магістрів, то вони орієнтують студентів: на пізнання теоретичних основ сучасних інформаційних технологій, що постійно оновлюються, і широке використання засобів інформаційних технологій в освіті; концепції компетентнісного підходу, який передбачає готовність створювати і використовувати інформаційні ресурси в реальному навчальному процесі освітніх установ різних типів; особистісно орієнтоване навчання, що реалізується створенням індивідуальних траєкторій навчання в умовах технологічного інформаційного простору з використанням інноваційних спеціалізованих середовищ; проблемні технології навчання, що сприяють розвитку готовності до науково-дослідницької діяль-

ності, яка потребує творчого підходу щодо одержання нових результатів у галузі інформатизації навчання, інноваційних підходів, методів і продуктів.

У цілому процес навчання в магістратурі має бути спрямованим на формування в студентів загальнокультурних і професійних компетенцій, передбачених освітніми стандартами. Зміст навчання, його методи, форми і засоби акцентовані на інноваційні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти.

Підготовка магістрів спрямована на подолання неузгодженості моделі підготовки та динаміки розвитку предметної галузі, врахування потреб сучасного ринку праці, у тому числі поява нових типів освітніх установ, пов'язаних з інформатизацією освіти.

Сучасна структура ринку праці передбачає у випускників магістратури необхідність: знати характеристики сучасних засобів, способів і методів формування, опрацювання, зберігання і передавання інформації; особливості їх застосування в освіті; вміти застосовувати сучасні ІКТ для розв'язання завдань відповідно до вимог сучасного ринку праці; володіти методами розроблення та впровадження засобів ІКТ у різні сфери людської життєдіяльності.

У зв'язку з цим, з нашої точки зору, можна визначити одну з найважливіших проблем підготовки магістрів у педагогічній галузі – забезпечення такого рівня, який дозволить би їм у своїй майбутній професійній діяльності швидко адаптуватися до інновацій у галузі інформаційних технологій і навіть бути готовими вести заняття за програмою, докорінно відмінної від тієї, за якою навчали самого педагога.

Ситуацію ускладнює доступність різноманітної інформації з мережі Інтернет, що створює ілюзорне уявлення в студентів про простоту здобуття знань, умінь і навичок для розв'язання предметних завдань. Це знижує вмотивованість до самостійної навчально-дослідницької роботи і породжує проблеми засвоєння змісту.

Ключовою ланкою, що створює умови для забезпечення підготовки магістрів, є технологічність процесу. Зазначимо, що технологічність як характеристика властива інформатиці як науці і як навчальній дисципліні.

Технологічність є сутнісною характеристикою наукової галузі інформатики (системи, алгоритми, формальні структури, моделі, мови, програми, засоби інформаційних технологій тощо), що досить природно дозволяє використовувати педагогічні технології в процесі навчання магістрів педагогічної освіти.

На думку багатьох дослідників, основний недолік традиційних “нетехнологічних” методик навчання полягає в малій керованості процесом навчання, суб'єктивній і епізодичній перевірці засвоєного.

Для діагностичної постановки цілей навчання може бути використана таксономія Дж. Блума для визначення співвідношення між категоріями цілей навчання і відповідними ключовими компетенціями студента, що діагностуються з урахуванням досліджуваного предмета навчання - інформаційних технологій в освіті.

У будь-якій педагогічній технології підготовки можна виокремити такі етапи: діагностичний, проєктувальний, аналітичний. У процесі проєктування технології підготовки магістрів можна виокремити відносно незалежні блоки навчання, визначити їх послідовність, виокремити зміст і зазначити основні види навчальної діяльності студентів відповідно до найважливіших компетенцій.

Перший блок здійснюється переважно у формі співбесіди з магістрами, в рамках якого визначаються напрями досліджень і формується індивідуальний освітній маршрут. У цьому блоці значущі проблеми і поняття предметної галузі магістранта можуть бути викладені викладачем у формі лекції.

Другий блок передбачає самостійну роботу студентів щодо освоєння змісту, інструментальних інформаційних технологій, що використовуються для розв'язання про-

фесійних завдань у цій сфері. Самостійна робота студентів здійснюється під керівництвом викладачів, що передбачає консультування і поточний контроль.

У третьому блоці в рамках індивідуальної чи групової самостійної роботи студенти реалізують проекти, що орієнтовані на розв'язання професійних педагогічних завдань з використанням засобів ІКТ. Проектна діяльність є провідною для більшості навчальних предметів як сучасний підхід щодо створення інформаційних моделей, ресурсів, технологій. Мета проектної діяльності – сприяти розвитку професійних і спеціальних компетенцій, характерних для підготовки фахівця, а також здатності до творчості, що необхідна фахівцям для розробки інноваційних освітніх ресурсів.

Завершальним етапом підготовки є аналітичний етап, який містить зовнішню (експертну) і рефлексивну (студентами) оцінки готовності випускників до здійснення освітньої діяльності із широким використанням засобів ІКТ в різних установах: школах, ВНЗ, системі додаткової та професійної освіти.

Концептуальною методологічною основою запропонованих технологій навчання є компетентнісний підхід, особистісно орієнтоване навчання, модульна побудова навчального плану та навчальних програм. Відповідно до принципів компетентнісного підходу діагностичність цілей навчання досягається завдяки зазначеному переліку компетенцій, якими має володіти випускник, і методів оцінювання їхньої сформованості.

У чисельних педагогічних дослідженнях визначено основні методологічні вимоги, яким мають задовольняти педагогічні технології: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність.

Характеристиками педагогічної технології для підготовки магістрів за напрямом “Педагогічна освіта”, в першу чергу є: побудова навчального процесу на випереджувальній основі; розгляд у процесі навчання проблемних ситуацій; побудова навчального матеріалу з урахуванням особистісної значущості, здібностей та інтересу студентів; реалізація навчального процесу переважно в діалоговій формі; використання групових форм навчання.

Відповідно до вищесказаного, у структурі програм підготовки можна виокремити три модулі, кожний з яких орієнтований на переважний розвиток однієї з виокремлених груп компетенцій (в галузі педагогічної діяльності, науково-дослідної, методичної, управлінської та проектної діяльності), що визначає вимоги до цілей конкретних застосовуваних технологій навчання.

Мета навчання першого модуля “Наукові основи і методологія сучасних інформаційних технологій” - розвиток у студентів загальнонаукових компетенцій в галузі інформаційних технологій, а також розвиток професійних педагогічних компетенцій. Цей модуль узагальнює і завершує підготовку в галузі інформатики як науки, що розвиває у студентів, насамперед загальнонаукові компетенції, робить суттєвий внесок у розвиток професійної компетенції.

Другий модуль “Сучасні ІКТ в освіті” орієнтований на оволодіння студентами сучасними технологіями та засобами розроблення, оцінювання, впровадження та використання ІКТ в освіті. Концептуально технологія навчання в рамках даного модуля провідним завданням передбачає розвиток умінь розробляти проекти, насамперед такі, що пов'язані з використанням засобів інформаційних технологій в освіті. Розвиток компетенцій в цьому модулі передбачає сформованість у студентів компетенцій у теоретичній сфері як основи, що необхідна для реалізації інформаційних освітніх ресурсів на практиці.

Третій модуль підготовки – “Сучасні технології та методики навчання ІКТ”. Успішність освоєння дисциплін цього модуля передбачає стійке володіння студентами понятійним ядром, сформованим у першому і другому модулях. Це необхідно для розвитку професійних компетенцій, що передбачають сформованість у студентів ком-

плексу знань і вмінь інтерпретації сучасних наукових знань у галузі інформатики в сферу методичної діяльності. В процесі освоєння цього модуля студент зможе уточнити професійний вибір, зорієнтуватися на наукову або практичну діяльність.

Технології навчання в концептуальному плані в цьому модулі відображають ідеї компетентнісного підходу та його реалізацію у вищій освіті. Вони мають орієнтувати студента на те, що цілі сучасної середньої освіти формуються з урахуванням актуалізації життєвого досвіду учнів, необхідності застосування на практиці здобутих знань і вмінь. Прийняття запропонованого підходу допоможе студентам магістратури розробляти навчальні програми з використанням ІКТ, що мають діяльнісну спрямованість з можливістю прогнозування планованих результатів навчання через систему взірців діяльності (у тому числі, навчальних завдань, розв'язання яких учнем свідчить про виконання ним вимог програми).

Описана вище технологія підготовки, що включає відповідні технології навчання (проблемне, рефлексивне, розвиток критичного мислення, широке використання засобів інформаційних технологій, можливостей глобального інформаційного простору, використання методів активного навчання тощо), спрямована на розвиток загальнокультурних та професійних компетенцій і досвіду глибокого засвоєння наукових понять і методів у галузі ІКТ та міждисциплінарних понять. Це створює основу для неперервної освіти у рамках майбутньої професійної діяльності, орієнтує майбутнього фахівця на потреби сучасного ринку праці.

Специфіка змісту та технологій навчання за освітньою програмою дозволить випускникам розробляти:

- ✓ освітні програми підготовки в різних галузях і сферах життєдіяльності;
- ✓ навчальні матеріали для школярів і студентів;
- ✓ інформаційні освітні ресурси на підтримку різних шкільних предметів і вузівських дисциплін;
- ✓ інформаційні системи (розроблення, впровадження, супровід) для розвитку інноваційного освітнього простору;
- ✓ міждисциплінарні інтерактивні інформаційні освітні ресурси, що реалізують різні моделі навколишнього світу.

Відповідно до сучасних вимог навчальний процес має здійснюватися в умовах розвиненого інформаційного освітнього простору. Це дозволить студентам брати участь в формуванні індивідуальних освітніх маршрутів на всіх етапах підготовки: бакалаврат, магістратура, докторантура.

Результати навчання показують, що обов'язковою умовою успішної підготовки магістрів в рамках індивідуально-орієнтованого освітнього процесу, що передбачає збільшення частки самостійної роботи студентів, є використання якісних, спеціалізованих електронних освітніх ресурсів. Подана в ресурсах детальна інформація про освітні програми, модулі, навчальні курси допоможе студенту зрозуміти статус кожної дисципліни в загальній програмі підготовки магістра, усвідомлено вибрати варіативні модулі і дисципліни, зорієнтуватися в тематиці магістерської дипломної роботи, одержати консультацію в будь-якого викладача ВНЗ. Це підвищить рівень підготовки в цілому і магістерського дослідження дипломної роботи як провідної форми підсумкової атестації.

Висновки. Отже, переваги магістерської підготовки очевидні. По-перше, сучасна магістратура забезпечує гнучкість та мобільність в оперативній підготовці фахівців за напрямками модернізації освіти. По-друге, фундаменталізація магістерської освіти, з одного боку, дозволяє забезпечити реальну інтеграцію науки і практики в освітньому процесі ВНЗ. По-третє, розробка навчальним закладом програм магістерської підготовки є суттєвим фактором оновлення вищої професійної освіти. По-четверте, використання в навчаль-

ному процесі сучасних інформаційних технологій дає можливість не лише поліпшити якість освіти, а й привчити випускників до використання їх у своїй подальшій роботі.

Список літератури: 1. Гершунский Б.С. Философия образования XXI века (в поисках образовательных концепций) / Б.С. Гершунский. – М.: Прогресс, 1998. – 416с. 2. Кремень В.Г. Модернізація освіти в контексті інноваційних тенденцій розвитку суспільства / В.Г. Кремень/ Проблеми освіти в Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції / За ред. В.Г.Кременя, Т.Левовицького, С.О.Сисоєвої. – К.: КІМ, 2009. - С.24-36. 3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с. 4. Смолянинова О.Г. Подготовка магистров педагогики в области информационных технологий на основе модульно-рейтинговой системы/О.Г.Смолянинова // Высшее образование, 2008. - №4. – С. 38-47.

Bibliography (transliterated): 1. Гершунский Б.С. Философия образования XXI века (в поисках образовательных концепций) / Б.С. Гершунский. – М.: Прогресс, 1998. – 416 с. 2. Кремень В.Г. Модернізація освіти в контексті інноваційних тенденцій розвитку суспільства / В.Г. Кремень/ Проблеми освіти в Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції / За ред. В.Г.Кременя, Т.Левовицького, С.О.Сисоєвої. – К.: КІМ, 2009. - С.24-36. 3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с. 4. Смолянинова О.Г. Подготовка магистров педагогики в области информационных технологий на основе модульно-рейтинговой системы/О.Г.Смолянинова // Высшее образование, 2008. - №4. – С. 38-47.

УДК 378.22:004-042.22

Р.С. Гуревич

ИННОВАЦИОННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПОДГОТОВКЕ МАГИСТРОВ

В статье рассмотрены направления совершенствования подготовки магистров в педагогических вузах. К этим направлениям отнесены: формирование образовательных программ относительно предметной области магистранта и использование информационно-коммуникационных технологий. Определены условия, которые позволяют улучшить подготовку магистров педагогического образования.

Ключевые слова: подготовка магистров, профессиональное образование, технологии обучения, развитие компетентности.

UDK 378.22:004-042.22

R. Gurevich

INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN THE PREPARATION OF MASTER

The article describes the areas of improvement for masters in teaching university. These are as include: the formation of educational programs according to subject area masters and use of information and communication technologies. Pointed out in conditions that will improve the training of masters teacher education.

Key words: masters training, vocational training, technology training, development of competence.

Стаття надійшла до редакційної колегії 25.02.2013